

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

VZNIK ČESKOSLOVENSKA

Autor práce: Veronika Mikešová

Studijní obor: Regionální studia

Forma studia: Prezenční

Vedoucí práce: doc. PhDr. Rudolf Kučera. CSc.

2008

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna ke studijním účelům.

Obsah:

1. Předmluva	str. 4
2. Češi a Slováci za první světové války	str. 5
3. Československý zahraniční odboj proti Rakousku – Uhersku	str. 10
4. Domácí protihabsburský odboj	str. 14
5. Československý odboj proti Rakousku – Uhersku v letech 1916 – 1918	str. 17
6. Vznik Československé republiky	str. 21
7. Proces utváření československého státu	str. 29
8. Závěr	str. 35
9. Literatura a vydané prameny	str. 37
10. Abstrakt	str. 39
11. Abstract	str. 40

1. Předmluva

V roce 2008 uplyne 90 let od vzniku Československé republiky, státu, který již neexistuje, ale jehož pokračovatelem je nynější Česká republika, která se k jeho odkazu programově hlásí. Pokračovatelem bývalého Československa je i Slovenská republika, kde je ovšem jeho existence vnímána spíše rozporně. Spolu s Čechy a Slováky byli občany první Československé republiky i podkarpatští Rusíni, jejichž země je nyní součástí Ukrajinské republiky, a obyvatelé dalších národností. V Českých zemích představovali významnou národnostní skupinu Němci, kteří byli po druhé světové válce většinou vysídleni do Německa a částečně i do Rakouska, a význačnou náboženskou a národnostní menšinu Židé, kteří byli během nacistické okupace většinou zavražděni. Ztráta této dvojí entity je v hospodářském a kulturním životě českých zemí patrná dodnes.

Při reflexi dvacetileté historie první Československé republiky nutně vyvstává otázka, jak ke vzniku Československa došlo a zdali to bylo účelné. Vyplnul vznik Československé republiky z protihabsburského odboje Čechů a Slováků, nebo přičiněním dohodových velmocí, které zvítězily v první světové válce? Tato práce se pokouší na základě novější literatury a některých vydaných pramenů dát na tuto otázku odpověď. Tato odpověď vyznívá v tom smyslu, že se o vznik Československé republiky v roce 1918 zasloužil jak protihabsburský odboj, tak i rozhodnutí vítězných dohodových mocností.

Vzhledem k tragické dominanci totalitních diktatur (nacistické, fašistické a komunistické) nad územím někdejšího Československa v letech 1938 – 1989 je možno si klást i otázku, zda bylo rozbití Rakouska – Uherska jako středoevropské velmoci vhodné, ale odpověď na tuto otázku tato práce dát nemůže. Nemůže se však ani této otázce vyhnout.

2. Češi a Slováci za první světové války

Vznik samostatného československého státu v roce 1918 byl nejen výsledkem dlouholetých národněosvobozeneckých snah Čechů a Slováků, ale i důsledkem porážky Rakouska – Uherska a jeho spojenců sdružených v alianci zvané Ústřední mocnosti v první světové válce.¹

První světová válka byla vyvolána imperialistickými rozpory mezi velmocemi na počátku 20. století. Tehdy stanuly proti sobě dva antagonistické vojensko – politické bloky – Trojspolek (tvořený Německem, Rakouskem – Uherskem a Itálií; později byl nazýván Ústřední mocnosti a tvořen Německem, Rakouskem – Uherskem, Bulharskem a Tureckem) a Trojdhoda (skládala se z Velké Británie, Francie a Ruska; později se při větším počtu členů nazývala Dohoda). Příčinou konfliktu mezi oběma bloky byl zápas o světovládu, zejména o nové územní dělení světa. Na teritoriální expanzi se orientovalo zvláště Německo, které nebylo spokojeno s velikostí svých kolonií a pod vedením ctižádostivého císaře Viléma II. (vládl 1888 – 1918) usilovalo o vyvolání válečného konfliktu. Ke zhoršení situace v Evropě přispělo i Rakousko – Uhersko svou politikou na Balkáně, kde roku 1878 okupovalo a v roce 1908 anektovalo Bosnu a Hercegovinu. Tím se zároveň zhoršil jeho vztah k Srbsku, které chtělo spojit jižní Slovany (nebo aspoň jejich větší část) – s ruskou pomocí – do jednotného státního útvaru pod srbským vedením. Po obou balkánských válkách v letech 1912 – 1913, ve kterých Srbsko posílilo svou pozici, se napětí mezi Rakouskem – Uherskem a Srbskem ještě zvýšilo.

Ve spolenectví Německa a Rakouska – Uherska představovala rakousko – uherská monarchie méně významného, slabšího partnera. V jednáních, jež vedl s německým císařem Vilémem II., se rakousko – uherský následník trůnu František Ferdinand d'Este (1863 – 1914) sice snažil německého panovníka odvrátit od úmyslu

---

¹ O tématu bakalářské práce informují tato syntetická díla: PEKAŘ, J. *Dějiny československé pro nejvyšší třídy škol středních*. Praha: Historický klub, 1921, VIII. kapitola Vznik Československého státu, str. 166-198; KVAČEK, R. et al. *Dějiny Československa II. 1648 – 1918*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990, VIII. kapitola České země a Slovensko za první světové války (1914 – 1918). Vznik Československa, str. 495 – 536. ISBN 80-04-21070-8; HÁJEK, M., RYŠÁNKOVÁ, J. et al. *Svět a Československo ve 20. století*. Praha: Horizont, 1990, str. 17 – 20, 46 – 47. ISBN 80-7012-040-1.

rozpoutat válku, ale ve svém úsilí neuspěl. Naopak jeho násilná smrt se stala podnětem k zahájení první světové války. Dne 28. června 1914 byl v bosenském hlavním městě Sarajevu spáchán atentát na arcivévodu Františka Ferdinanda d'Este a jeho manželku Žofii vévodkyni z Hohenbergu.² Pachatelem atentátu, jemuž manželé podlehlí, byla tajná bosenskosrbská nacionalistická organizace, čímž vyvrcholilo napětí ve vzájemných vztazích mezi Rakouskem – Uherskem a Srbskem. Ukvapeným rakousko – uherským vypovězením války Srbsku začala první světová válka.

Po vypuknutí války se v Rakousku – Uhersku podstatně zhoršily politické i hospodářské a sociální poměry. Po stránce politické došlo k nastolení vojensko – byrokratické diktatury. V Předlitavsku byla suspendována základní občanská práva, zasedání říšské rady (parlamentu) ve Vídni bylo prohlášeno za skončené a nadále se vládlo bez parlamentu; na Moravě byla dokonce zavedena vojenská správa. V říjnu 1915 byl upraven státní znak ve smyslu dualistického uspořádání monarchie a císařským nařízením byl pro předlitavské země zaveden název „země rakouské“ nebo „Rakousko“ (dosud platný úřední název Předlitavska zněl „Království a země na říšské radě zastoupené“).³ Tato opatření spolu se zesílením germanizace v úřadech oslabovala české státní právo. V Uhrách došlo rovněž k potlačení občanských práv, vládlo se podle „válečného práva“ a tvrdé nacionalistické perzekuci – v duchu maďarského šovinismu – byly vystaveny nemad'arské národnosti včetně Slováků a jejich politických představitelů.

Projevy protiválečného a protihabsburského smýšlení českého a slovenského lidu byly potlačovány ztřešenou tiskovou cenzurou, rozsáhlým zatýkáním, krutými rozsudky vojenských soudů a zákazem shromažďování i stranické a spolkové činnosti. Tak byla zastavena činnost českých politických stran a někteří jejich představitelé byli uvězněni (např. mladočeští politikové dr. Karel Kramář a dr. Alois Rašín a národněsociální politik Václav Klobáček), byly zakázány národněsociální

---

² GALANDAUER, J. *Karel I. poslední český král*. 2. vyd. Praha: Paseka, 2004. s. 73 ISBN 80-7185-683-5

³ GALANDAUER, J. *Vznik Československé republiky 1918. Prameny, projekty a perspektivy*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1988. s. 19

a sociálnědemokratické listy a několik novinářů bylo popraveno. Národnostní útisk Slováků v Uhrách byl ještě silnější.

Projevy českého a slovenského vlastenectví a slovanského smýšlení (tzv. panslavismus) byly stíhány jako vlastizrádné a vláda zároveň horlivě podporovala oficiální vlastenectví rakouské a uherské, které však u Čechů a Slováků nenalezlo dostatečnou odezvu.

Vypuknutí války mělo i své hospodářské a sociální důsledky. Vlivem odvodů mužů do armády (branná povinnost byla rozšířena od 18 do 50 let) projevil se nejprve nedostatek kvalifikovaných pracovních sil a chaos v hospodářství. Hospodářským obtížím se vláda snažila čelit státními zásahy do ekonomiky a zesílily tendence k monopolizaci a militarizaci výroby. Veškerý hospodářský život byl podřízen potřebám armády a fronty. Válka a válečné hospodářství prohloubily majetkovou a sociální diferenciaci v obyvatelstvu. Pracující vrstvy chudly a naproti tomu vzrůstal majetek válečných zbohatlíků, těžících ze státních zakázek i ze zásobovacích obtíží. Bída a nespokojenost pracujících vrstev také přispívaly k postupné erozi a úpadku rakousko – uherského soustátí.

Se vznikem první světové války došlo také ke změnám v postoji Čechů a Slováků a jejich politické reprezentace vůči Rakousku – Uhersku. Předválečná česká – a podobně i slovenská – politika počítala s existencí rakousko – uherské monarchie jako přirozené základny rozvoje národa a orientovala se na dosažení rovnoprávnosti Čechů a Slováků s vládnoucími národy monarchie – Němci a Maďary. Tradiční českou politickou koncepcí byla federalizace monarchie, tj. její přeměna ve spolkový stát rovnoprávných národů, nebo aspoň její předlitavské části. Prorakouský postoj většiny českých politických stran však nebyl jednotný, nýbrž diferencovaný: zatímco katolické strany podporovaly habsbursko – lotrinskou dynastii a rakousko – uherskou monarchii bezvýhradně, nejsilnější politický proud, tvořený mladočechy, agrárníky a sociálními demokraty, počítal s existencí tohoto státu spíše na základě realistického a pragmatického zvažování středoevropské situace. Protirakouský postoj zaujímal pouze menšinový proud české politiky, reprezentovaný národními sociály a dvěma radikálními

stranami. Po vzniku války se však u většiny české politické reprezentace začal projevovat a postupně sílil kritický až záporný vztah vůči Rakousku – Uhersku. Na Slovensku, decimovaném tvrdou maďarizací, ovšem takováto diferenciacie v poměru ke státu neexistovala, protože politický život se tam teprve začal rozvíjet a jeho hlavním úkolem bylo hájit samu národní existenci Slováků a usilovat o vybudování národního školství a o šíření osvěty mezi zuboženými lidovými vrstvami.

V průběhu války se zvýšila závislost Rakouska – Uherska na Německu a předním českým politikům bylo proto stále zřejmější, že v případě válečného vítězství Ústředních mocností by silně utrpěly emancipační snahy českého národa a výrazně by se zhoršily i podmínky pro jeho existenci vůbec (přesvědčovaly je o tom jak germanizační tendence v úřadování a zesílení německého nacionalismu v Předlitavsku, tak i potlačování českého národního života za války). Ještě horší bylo postavení slovenského národa, jemuž v Uhrách hrozilo úplné odnárodnění. V této nepříznivé situaci zesílily v české (a v určité míře i ve slovenské) politice opoziční postoje k Rakousku – Uhersku a začal se formovat zahraniční i domácí odboj vůči němu. Významnější byl od počátku odboj zahraniční, jehož činnost probíhala ve svobodných poměrech dohodové ciziny, zatímco odboj domácí byl vystaven perzekuci ze strany rakousko – uherských úřadů.

Když došlo k válce a nastaly odvody mužů k vojsku, nebylo tím české a slovenské obyvatelstvo nadšeno a zaujalo převážně záporné stanovisko k Rakousku – Uhersku, neboť vzniklou válku považovalo za cizí, nebo dokonce protinárodní záležitost (v tomto postoji se ozývalo i slovanské cítění – nesouhlas s bojem proti slovanským Srbům a Rusům). Odpor Čechů a Slováků proti válce se projevil i hromadným přebíháním českých a slovenských vojáků k ruské armádě.

Poměr českých lidí k rakousko – uherskému státu a armádě za první světové války je zobrazen – sice v satirické nadsázce, ale přesto výstižně – v románu Jaroslava Haška *Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války* (1921 – 1923). V cizině byl tento román najednou chápán jako obraz postoje vůbec českého národa k Rakousku – Uhersku a k válce, což je zřejmé zjednodušení tehdejší situace. I když u většiny českého

obyvatelstva nedošlo k identifikaci se zájmy Rakouska – Uherska ve válce, jako tomu bylo u rakouských a českých Němců a u Maďarů, přece je nutno konstatovat, že převážná část českých vojáků splnila svou občanskou povinnost vůči rakousko – uherské „širší vlasti“ a mnozí z nich ve válce padli. Stejně se zachovali i vojáci slovenští.

3. Československý zahraniční odboj proti Rakousku - Uhersku

Vedoucí osobností českého zahraničního odboje proti Rakousku - Uhersku se stal profesor Karlo – Ferdinandovy univerzity (české sekce) v Praze, filozof, sociolog a poslanec říšské rady dr. Tomáš Garrigue Masaryk (1850 – 1937), který v prosinci 1914 odjel do Itálie a pracoval pak ve Francii, ve Velké Británii a v Rusku a později také ve Spojených státech amerických. Masaryk byl již před válkou významnou postavou českého vědeckého, kulturního a politického života: podílel se na zápasu s českou nacionální omezeností ve sporu o pravost podvržených rukopisů Královédvorského a Zelenohorského, statečně vystupoval proti antisemitismu a proti pověře o židovské rituální vraždě za tzv. hilsneriády, ve svém vědeckém díle vyjadřoval pokrokovou, z protestantismu vycházející filozofii českých dějin a formuloval národní program založený na humanitě (několik spisů o „české otázce“), vědecky i prakticky se zabýval „sociální otázkou“, což zahrnovalo jak prozíravou kritiku marxismu, tak i snahy o zlepšení hmotné a duchovní situace dělnictva, a ve své pedagogické činnosti na univerzitě chtěl prostřednictvím výchovy vzdělané a mentálně vyspělé inteligence přispívat k mravní obrodě českého národa. Zpočátku byl i on zastáncem zachování Rakouska a setrvání českého národa v něm, ale již v posledních předválečných letech se přesvědčil o reakčnosti a nemorálnosti politiky rakousko – uherských vládnoucích kruhů (veřejně ji pranýřoval v tzv. velezrádných procesech s Jihoslovany jejich odvážnou obhajobou). Na začátku války pak dospěl k poznání, že v případě vítězství Ústředních mocností se situace českého národa podstatně zhorší, a začal se orientovat na rozbití Rakouska – Uherska a na vytvoření samostatného československého státu.

Masarykovými blízkými spolupracovníky ve státech Dohody se stali sociolog dr. Edvard Beneš (1884 – 1948) a slovenský astronom a vysoký důstojník francouzské armády dr. Milan Rastislav Štefánik, později také agrární poslanec Josef Dürich, který působil v Rusku. Na podporu československé zahraniční akce vystoupili i dva význační přátelé Čechů a Slováků: francouzský dějepisec českého národa Ernest Denis, který k tomuto účelu začal vydávat časopis „La Nation tchèque“, a anglický historik a publicista Robert William Seton – Watson, jehož list „The New Europe“ působil ve stejném duchu.

Československou zahraniční akci a některé české a slovenské krajanské organizace v cizině reprezentoval nově vzniklý politický orgán Český komitét zahraniční⁴, jehož programový dokument vydaný v Paříži 14. listopadu 1915 a podepsaný zejména poslanci T. G. Masarykem a Josefem Dürichem prohlašoval za cíl protirakouského odboje vytvoření samostatného československého státu. V dubnu 1916 byl komitét přeměněn na Československý zahraniční výbor, který se později nazýval Československá národní rada. Předsedou Československé národní rady, jejímž sídlem byla Paříž, se stal T. G. Masaryk, místopředsedou J. Dürich, generálním sekretářem E. Beneš a Slováky v něm zastupoval M. R. Štefánik.

Československá národní rada, centrální orgán zahraniční odbojové akce, se snažila přesvědčit mocnosti Dohody o nutnosti likvidace rakousko – uherské říše a vytvoření národních nástupnických států na jejím teritoriu – včetně samostatného státu československého. Přesvědčit dohodové představitele o nezbytnosti rozbití rakousko – uherské monarchie bylo ovšem obtížnou záležitostí, protože Dohoda se zpočátku orientovala na uzavření separátního míru s Rakouskem – Uherskem a myšlenku jeho rozdělení odmítala. Dosažení cíle Československé národní rady, tj. vytvoření samostatného československého státu, proto vyžadovalo složitá politická jednání (včetně nabídky vojenského vystoupení československých vojáků v zahraničí, legionářů, na straně Dohody) a příznivou mezinárodní situaci za války, kdy se pro dohodové mocnosti stala idea rozbití Rakouska – Uherska výhodnou. Postupně se ovšem podařilo získat představitele Dohody pro podporu programu československého zahraničního odboje, zvláště když tento program začal vyhovovat válečným a politickým plánům této aliance.

Zahraniční odboj, vedený T. G. Masarykem, si brzy získal podporu Čechů a Slováků žijících v cizině (zejména amerických, mnohdy vlivných krajanů), jejichž představitelé se roku 1915 v tzv. Clevelandské dohodě vyslovili pro vytvoření společného státu českého a slovenského národa.

---

⁴ PICHLÍK, K. *Zahraniční odboj 1914 – 1918 bez legend*. 2. vyd. Praha: Panorama, 1991. s. 127 - 139 ISBN 80-7038-217-1

Politická činnost vůdců zahraničního odboje byla významně podporována aktivitami československého zahraničního vojska – tzv. legií, které bojovaly proti Ústředním mocnostem po boku armád Dohody. Legie vznikly v Rusku, ve Francii a v Itálii jednak ze zahraničních krajanů, jednak z válečných zajatců českého a slovenského původu.

V Rusku již v srpnu 1914 požadovali představitelé Čechů tam usedlých vytvoření zvláštní české vojenské jednotky v rámci ruské armády – tzv. České družiny, jež pak skutečně vznikla a byla i nasazena na frontu. Zároveň tito představitelé usilovali o ulehčení postavení nebo o osvobození českých a slovenských zajatců, jejichž počet v Rusku dosáhl v průběhu války téměř 200 000. Z dobrovolníků a řad těchto zajatců chtěli také vytvořit samostatný československý armádní sbor. Ruská vláda těmto snahám ovšem nepřála, a to zejména proto, že hlavní vůdce protirakouského odboje T. G. Masaryk byl známým odpůrcem a kritikem carského absolutismu. K vytvoření armádního sboru mohlo dojít až po Únorové revoluci, která carskou vládu svrhla. Ke zřízení armádního sboru přispělo i vítězství České družiny v bitvě u Zborova (západně od Tarnopolu v červenci 1917). Česká družina (o velikosti brigády) zde prorazila opevněné linie rakousko – uherské a zajala mnoho nepřátelských vojáků a tímto úspěchem posílila pozice československého zahraničního odboje. Československý armádní sbor v Rusku, ustavený po Únorové revoluci, který čítal asi 60 000 mužů (byl složen hlavně z válečných zajatců), se účastnil bojů na východní frontě a výrazného úspěchu dosáhl zejména v bitvě s německým vojskem u Bachmače (na Ukrajině) v březnu 1918.

Po říjnové revoluci T. G. Masaryk usiloval o to, aby legie zůstaly ve vnitrozemských konfliktech (revoluce a kontrarevoluce, občanská válka) neutrální, a po brestlitevském míru⁵ (uzavřeném v březnu 1918 mezi Ústředními mocnostmi a bolševickou vládou) bylo se sovětskou vládou dohodnuto, že odjedou do Francie. V rozbourěných poměrech ruské občanské války však došlo ke konfliktům legií

---

⁵ PICHLÍK, K. *Zahraníční odboj 1914 – 1918 bez legend*. 2. vyd. Praha: Panorama, 1991. s. 285 - 302 ISBN 80-7038-217-1

s bolševiky a legie se staly hlavní oporou protibolševických vlád v Povolží a na Sibiři (v srpnu 1918 legie ovládly povolžskou Kazaň a celou hlavní železniční trať sibiřskou – tzv. magistrálu). Vítězství československých legií v Povolží a na Sibiři bylo uvítáno dohodovými velmocemi a přispělo k jejich uznání Československé národní rady za představitelku budoucí československé vlády a „Čechoslováků“ za spojenecký národ. Legie byly nakonec přes Vladivostok (na Dálném východě) evakuovány. (Malá část legionářů se přidala k bolševikům a několik tisíc Čechů a Slováků pak bojovalo v řadách Rudé armády.)

Vedle legií v Rusku vznikly československé legie i ve Francii a v Itálii, a to z válečných zajatců a zahraničních krajanů. Ve Francii čítaly asi 10 000 a v Itálii 20 000 mužů a obě formace byly nasazeny na frontu. Vyznamenaly se např. v bojích u Dosso Alto (mezi Adiží a Gardským jezerem v Itálii) v září 1918 a u Vouzières a Terrone (v Champagni ve Francii) v říjnu 1918.

Zásluhy o vytvoření československých legií náležejí T. G. Masarykovi, E. Benešovi a zejména M. R. Štefánikovi, který se věnoval jejich vojenské organizaci i politickému prosazení u dohodových velmocí.

4. Domáci protihabsburský odboj

Možnosti domácího protihabsburského odboje byly v podmínkách zostřujícího se politického režimu za války velmi omezené. K oslabení českého národa v Předlitavsku měl sloužit i plán německých nacionalistů, schválený císařem, na změnu státoprávního postavení Haliče, v jehož důsledku – po osamostatnění Haliče – by se posílil německý charakter Předlitavska. K realizaci tohoto plánu však nedošlo. Poměry v Předlitavsku a v celé monarchii byly ovšem stále napjaté a neklidné, o čemž svědčí mimo jiné zavraždění ministerského předsedy hraběte Karla von Stürgkha⁶ v říjnu 1916.

V situaci stupňujícího se útisku českého národa uvažovali někteří buržoazní politikové o možnosti – v případě porážky Rakouska – Uherska ve válce – nabídnout český královský trůn některému členu panovnického domu ruského nebo britského, avšak tyto plány nedosáhly větší podpory a postupně převážila myšlenka o republikánské státní formě budoucího českého, resp. československého státu.

Již na počátku války založilo několik českých protihabsbursky orientovaných politiků – z podnětu T. G. Masaryka – tajný spolek, později nazvaný Mafie,⁷ jehož činnost původně spočívala hlavně v podávání výzvědných zpráv Českému komitétu zahraničnímu a dohodovým mocnostem. K větším protirakouským odbojovým akcím zpočátku nedošlo.

Dne 21. listopadu 1916 zemřel ve věku 86 let císař František Josef I. (1830 – 1916, vládl 1848 – 1916), který byl doma i v cizině vnímán takřka jako symbol habsbursko – lotrinského Rakouska. Během jeho dlouhé vlády se sice v monarchii nepodařilo vyřešit národnostní otázku, ale došlo k transformaci feudálně – absolutistického státu v moderní a liberální konstituční monarchii, což platilo zejména o Předlitavsku a o době před první světovou válkou. Při hodnocení císařovy osobnosti

---

⁶ GALANDAUER, J. *Karel I. poslední český král*. 2. vyd. Praha: Paseka, 2004. s. 129 ISBN 80-7185-683-5

⁷ PICHLÍK, K. *Zahraniční odboj 1914 – 1918 bez legend*. 2. vyd. Praha: Panorama, 1991. s. 95 ISBN 80-7038-217-1

však nelze pominout fakt, že se svou politikou včetně ukvapeného vyhlášení války Srbsku podílel na rozpoutání první světové války a že měl podíl i na vytvoření vojensko – byrokratické diktatury ve státě za války.

Nastoupení nového císaře Karla I. (1887 – 1922, vládl 1916 – 1918), synovce Františka Josefa I., na trůn přineslo uvolnění politických poměrů v rakousko – uherské monarchii. Panovník zmírnil perzekuci opozičních politiků i občanů a začal usilovat o uzavření míru s Dohodou, a to i míru separátního. Vstřícné gesto učinil i vůči pronásledovaným českým politikům. Trest smrti, ke kterému byli odsouzeni Karel Kramář a Alois Rašín, změnil v lednu 1917 v doživotní vězení a v červenci téhož roku je amnestoval.⁸ Amnestii udělil i Václavu Klobáčkovi a dalším odsouzeným Čechům.

Císař Karel I. provedl i některé personální změny (odvolal např. náčelníka generálního štábu barona Franze Conrada von Hötzendorf a uherského ministerského předsedu hraběte Stephana Tiszu von Borosjenö), které přispěly ke zlepšení vojenské a politické situace a měly napomoci k obnově politického života ve státě. Byl také odhodlán k brzkému ukončení války a uzavření míru (včetně míru separátního, kdyby se proti mírovým jednáním postavilo Německo), čemuž měl být nápomocen nový ministr zahraničních věcí monarchie hrabě Otokar Černín z Chudenic, český šlechtic německé národnostní orientace.

Karel I. se obával porážky Ústředních mocností ve válce i možnosti výbuchu revoluce, podobné revoluci v Rusku, a proto se snažil zachránit rakousko – uherskou říši jednáním o uzavření míru. Hrabě Černín se snažil získat pro mír jednak Rusko, jednak Německo. V Rusku však pokračovala revoluce a s ní rozklad dosavadního státu a armády, což vyvrcholilo Říjnovou revolucí, bolševickým státním převratem (s bolševickým Ruskem nakonec Ústřední mocnosti uzavřely - po svém vítězství na východní frontě – v březnu 1918 brestlitevský mír). Německo jednání o míru s Dohodou odmítlo a císař Karel I. se pak odhodlal k tajným jednáním o uzavření

---

⁸ GALANDAUER, J. *Karel I. poslední český král*. 2. vyd. Praha: Paseka, 2004. s. 181 - 186 ISBN 80-7185-683-5

separátního míru s dohodovými mocnostmi. Vyjednávání s Dohodou vedl císařův švagr, bratr císařovny Zity, princ Sixtus z Bourbonu, který byl důstojníkem belgické armády. I tato jednání však ztroskotala, i když Velká Británie a Francie se k této věci stavěly kladně; proti separátnímu míru se rozhodně postavila Itálie, jež usilovala o rozbití Rakouska – Uherska a o územní zisky na jeho úkor. (Převahu Dohody nad Ústředními mocnostmi už nemohlo zvrátit ani jejich vítězství nad sovětským Ruskem ani porážka Itálie rakousko – uherským a německým vojskem v říjnu 1917.)

Uvolnění politických poměrů v monarchii za vlády Karla I. umožnilo pozitivní změny v českém politickém táboře, především spolupráci politických stran v zájmu národní věci. V listopadu 1916 bylo oznámeno veřejnosti, že vznikly dvě politické organizace sjednocující české politické směry; základem dohody se stala spolupráce agrární a sociálnědemokratické strany. Těmito organizacemi byly: Český svaz, který sdružoval české poslance říšské rady (kromě zástupců strany realistické a státoprávně pokrokové) a jehož sídlem byla Vídeň, a Národní výbor, který sídlil v Praze a koordinoval činnost českých politických stran ve vlasti. Aktivita obou organizací ovšem probíhala plně v duchu prohabsburské loajality, s čímž většinou nesouhlasilo veřejné mínění národa. Většina národa si již tehdy přála, aby jeho politická reprezentace pevně hájila národní zájmy včetně práva na sebeurčení. Po svolání říšské rady za uvolněných politických poměrů bylo českým poslancům zřejmé – samozřejmě i pod tlakem domácího veřejného mínění a úspěchů zahraniční odbojové akce –, že jejich dosavadní prorakouský postoj je neudržitelný.

Ani uvolnění politických poměrů za vlády císaře Karla I. nemohlo zadržet postupující úpadek rakousko – uherské monarchie. Ve státě vzrůstal odpor k válce, zvláště u německých a nemad'arských národů, a zhoršovaly se hospodářské a sociální poměry, jejichž neblahé důsledky dopadaly hlavně na život pracujících vrstev. Na jejich radikalizaci měly vliv i myšlenky a příklad obou ruských revolucí z roku 1917.

5. Československý odboj proti Rakousku – Uhersku v letech 1916 - 1918

V prosinci 1916 vyzval americký prezident Thomas Woodrow Wilson válčící státy, aby vyjádřily své záměry o budoucím míru, jinak řečeno – aby představily své válečné cíle. (V dubnu 1917 pak Spojené státy americké vstoupily do války na straně Dohody.) Po Wilsonově výzvě požádala Československá národní rada hned v prosinci 1916 ministerstvo zahraničních věcí Francie, aby Dohoda mezi tyto cíle začlenila i požadavky československého osvobozenického hnutí. V odpovědi Dohody prezidentu Wilsonovi z ledna 1917 byly tyto požadavky formulovány v nárok na „osvobození Čechoslováků z cizího panství“, který však ještě neznamenal povinnost rozdělit Rakousko – Uhersko a konstituovat československý stát.

Rakousko – uherské vládnoucí kruhy prohlášení Dohody odmítly a podporu svého stanoviska si vynutily i u českých poslanců říšské rady. Český svaz v dopise ministru zahraničních věcí hraběti Otokaru Černínovi z ledna 1917 protestoval proti prohlášení Dohody a potvrdil věrnost českého národa habsbursko – lotrinské dynastii. Jak se později ukázalo, text dopisu, který poškodil činnost československého zahraničního odboje, formuloval hrabě Černín sám. Dopis pochopitelně otrásl i důvěrou české veřejnosti v Český svaz jakožto představitele národa.

Ke změně dosavadního prorakouského postoje českých poslanců přispěl Manifest českých spisovatelů ze 17. května 1917, který vypracoval spisovatel Jaroslav Kvapil a jež podepsalo 222 spisovatelů a kulturních a vědeckých pracovníků. Manifest, který odrážel smýšlení většiny národa, vyzýval české poslance, aby hájili národní zájmy a práva (obnovu ústavního života a právo národa na sebeurčení), nebo aby odstoupili. V dokumentu se hovořilo také o budoucí Evropě „národů svéprávných a svobodných“ a o „československém národě“ (tento výraz naznačoval přání po soužití Čechů a Slováků), ale nebyla v něm zmíněna státní idea rakouská. Naopak nepřímou deklaroval myšlenku samostatného státu.

Pod vlivem spisovatelského manifestu vydali čeští poslanci říšské rady, sdružení v Českém svazu, při zahájení jejího jednání 30. května 1917 společné prohlášení, ve kterém požadovali přetvoření rakousko – uherské monarchie ve spolkový stát složený z rovnoprávných národních států, z nichž jeden by zahrnoval historické země České koruny spolu se Slovenskem. Myšlenka státního svazku českých zemí a Slovenska byla do prohlášení začleněna zásluhou slovenského politika dr. Vavra Šrobára. Samostatně vystoupil v říšské radě s myšlenkou ustavení československého státu poslanec ze strany státoprávně pokrokové Antonín Kalina, který nebyl členem Českého svazu. V českých politických stranách postupně začaly převažovat národněradikální proudy nad směry prorakouskými.

K radikalizaci poměrů v Rakousku – Uhersku a k růstu nespokojenosti s ním také přispělo zhoršení hospodářské a sociální situace ve státě a vliv obou ruských revolucí z roku 1917. Od konce roku 1916 docházelo v monarchii ke stávkám a demonstracím dělnictva, které byly vyvolány odporem k válce, špatným zásobováním potravinami, nízkými mzdami, bídou a těžkými pracovními a životními podmínkami. Tyto sociální nepokoje někdy nabyly i charakteru politického. V dubnu a květnu 1917 došlo k celé vlně stávek v řadě okresů. Stávky byly státem tvrdě potlačovány, někdy i krvavě. Tak např. v dubnu 1917 bylo proti demonstrujícím konfekčním dělnicím v Prostějově posláno vojsko, které během střelby do demonstrantek 23 žen zabilo. Při potlačování stávky a demonstrace ostravských horníků v červnu 1917 bylo zabito 13 osob. Politické zaměření měla demonstrace pražských dělníků konaná 30. května 1917, u příležitosti úvodního jednání říšské rady ve Vídni, kdy se tito demonstranti obrátili na české poslance s požadavkem na utvoření československého státu.

Proces vymaňování se slovenského národa z maďarizačního útlaku byl obtížný a pomalý. Maďarské vládnoucí kruhy Uher se snažily dosáhnout u slovenských představitelů odmítnutí deklarace Českého svazu z 30. května 1917 o spojení českých zemí se Slovenskem, ale v této věci neuspěly a mezi slovenskými politiky i veřejností naopak sílilo přesvědčení o vhodnosti tohoto spojení ve společném státě. I Slovensko zažilo v roce 1917 stávky a demonstrace dělnictva, vyvolané špatnou hospodářskou a sociální situací ve státě.

V roce 1918 byla již převaha Dohody ve válce zřejmá (přes úspěchy Ústředních mocností na východní frontě a jednání o brestlitevský mír s vládou sovětského Ruska) a mezinárodní i vnitřní postavení Rakouska – Uherska se stále zhoršovalo. Na tuto situaci reagovala i česká domácí politická reprezentace. Dne 6. ledna 1918 vydali čeští poslanci říšské rady a zemských sněmů společné prohlášení, tzv. Tříkrálovou deklaraci, ve které prohlásili, že český národ usiluje o vytvoření svrchovaného státu v hranicích historických zemí českých a Slovenska, odmítli řešit právo na sebeurčení v rámci ústavy rakouské a uherské, ale nezřekli se ještě habsbursko – lotrinské dynastie a možnosti vytvoření spolku rakouských států.

Vláda sice deklaraci, proti níž se postavili také němečtí poslanci z českých zemí, konfiskovala, ale ta se přesto v české veřejnosti šířila. V dalším vývoji se české národní požadavky radikalizovaly, jak to ukázala např. tzv. národní přísaha 13. dubna 1918, kdy se v Praze shromáždění zástupci všech vrstev národa slavnostně zavázali pokračovat v boji za dosažení míru, svobody, demokracie a samostatnosti (text přísahy přednesl spisovatel Alois Jirásek).

K postupujícímu vnitřnímu rozkladu rakousko – uherské říše výrazně přispěly i vojenské vzpoury, na kterých měli významný podíl také vojáci české a slovenské národnosti. K největším patřilo vzbouření námořníků ze 40 rakousko – uherských válečných lodí v Kotorské boce v Dalmácii v únoru 1918,⁹ vzpoury vojáků v Rimavské Sobotě v březnu 1918 a v Rumburku v květnu 1918 a vojenská vzpoura v okupovaném srbském Kragujevci v červnu 1918. Ačkoli byly tyto revolty krvavě potlačeny, ovlivnily i ony postupný úpadek a následný zánik Rakouska – Uherska.

V duchu hesel o právu národů na sebeurčení, o spolenectví Čechů a Slováků a o socialistické orientaci proběhly demonstrace 1. května 1918 v Praze a v Liptovském sv. Mikuláši (tam z podnětu dr. Vavra Šrobára).

---

⁹ GALANDAUER, J. *Vznik Československé republiky 1918. Prameny, projekty a perspektivy*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1988. s. 121

Ve Spojených státech amerických, ve městě Pittsburghu, se 30. května 1918 setkali zástupci českých a slovenských krajanských organizací s T. G. Masarykem a vyslovili se pro ustavení společného státu Čechů a Slováků, který měl být demokratickou republikou a v němž se Slovensku mělo dostat v určitých záležitostech autonomie. K Pittsburské dohodě se připojili i představitelé amerických Rusínů, kteří si přáli, aby se autonomní součástí Československa stala i Podkarpatská Rus, jež byla dosud – stejně jako Slovensko – součástí Uher.

V roce 1918 dosáhl československý zahraniční odboj výrazných úspěchů. Zatímco mírový program amerického prezidenta T. W. Wilsona, prezentovaný v lednu 1918 v Kongresu, hovořil ještě obecně o „svobodě národů rakouských“, po úspěšných taženích československých legionářů v Rusku zaujaly mocnosti Dohody k cílům československého odboje příznivý postoj. V červnu 1918 se francouzská vláda zavázala podporovat snahy o zřízení československého státu a uznala Československou národní radu v Paříži za představitelku budoucí československé vlády. Během července, srpna a září 1918 byla Československá národní rada uznána za představitelku vlády Československa ode všech velmocí Dohody a „československý národ“ byl prohlášen za národ spojenecký.

6. Vznik Československé republiky

V průběhu roku 1918 se ukazovalo, že vnitřní i zahraniční oslabování pozice rakousko – uherského státu pokračuje a že jeho zánik se blíží. Zesílily odstředivé tendence u neněmeckých a nemad'arských národů říše i nespokojenost pracujících vrstev.

V širokých lidových vrstvách vzrůstal odpor k pokračující válce, která jim přinášela největší utrpení, k nedostatku základních potravin, jež byly přednostně dodávány na frontu, a k enormní bídě. Není divu, že v těchto vrstvách měla ohlas revoluční hesla přicházející z Ruska a že pokračovaly stávky a protestní demonstrace. Manifestace 1. května 1918 měly výrazně sociální charakter a při pražské manifestaci byla v čele průvodu nesena standarta s heslem „Socialistický národ“. Proti hladovým bouřím a stávkám zasahovaly represivní orgány státu opět tvrdě – střelbou. Tak např. při potlačování demonstrace v Pardubicích v červnu 1918 byli zastřeleni tři demonstranti a při potlačování stávky v Plzni v témže měsíci bylo zastřeleno osm jejích účastníků.

Když v červnu 1918 Francie uznala Československou národní radu v Paříži za představitelku budoucí československé vlády, bylo vedoucím českým politikům ve vlasti jasné, že je zapotřebí vytvořit reprezentativní orgán domácí české politiky, který by svou činnost koordinoval se zahraničním odbojem a připravoval se na převzetí moci. Předseda agrární strany Antonín Švehla navrhl přetvoření dosavadního Národního výboru v reprezentativní politický orgán, a to podle volebních výsledků z roku 1911.

Národní výbor československý¹⁰ byl ustaven v Praze 13. července 1918 a jeho předsedou byl zvolen dr. Karel Kramář, vedoucí politik České státoprávní demokracie, což byla nově vytvořená občanská (buržoazní) strana, jež vznikla v únoru a březnu 1918 sloučením několika stran (mladočeské, státoprávně pokrokové, moravskoslezské lidové pokrokové, pokrokově – realistické a staročeské). Místopředsedy Národního výboru se

---

¹⁰ PICHLÍK, K. *Zahraniční odboj 1914 – 1918 bez legend*. 2. vyd. Praha: Panorama, 1991. 387 s. ISBN 80-7038-217-1

stali Antonín Švehla (agrární strana) a Václav Klobuč (národněsociální strana) a jednatelem dr. František Soukup (sociálnědemokratická strana). Národní výbor pracoval na novém politickém a hospodářském programu a byl ve styku s Československou národní radou v Paříži.

Nepříznivé politické poměry v Uhrách, zejména obavy z perzekuce ze strany maďarských vládnoucích elit, nedovolovaly Slovákům svobodně projevit svou politickou vůli a přihlásit se k ideji společného československého státu. Po dohodě mezi českými a slovenskými politiky proto v Národním výboru zastupovali slovenský národ vedle slovenského redaktora Antona Štefánka, žijícího v Praze, někteří politikové čeští, kteří byli zastánci česko – slovenské vzájemnosti. Na důvěrné poradě představitelů Slovenské národní strany v Turčianském sv. Martině 24. května 1918 bylo přijato usnesení o vytvoření samostatného státu složeného ze Slovenska a zemí českých, avšak pro nepříznivé politické poměry nebylo publikováno. Na vznik tohoto usnesení mělo vliv statečné prvomájové vystoupení slovenského dělnictva v Liptovském sv. Mikuláši, kde byly vysloveny požadavky na národní osvobození a demokratizaci společnosti. (Iniciátor tohoto vystoupení dr. Vavro Šrobár byl pak uherskou policií zatčen).

Vedle Národního výboru vytvořily české socialistické strany další politický orgán – Socialistickou radu, která byla ustavena 6. září 1918. Rada byla složena ze zástupců výkonných výborů sociálnědemokratické strany a strany národněsociální (socialistické) a měla hájit zájmy dělnictva a ostatních pracujících vrstev v politické a hospodářské sféře budoucího státu. Významu Národního výboru však nedosáhla.

Výrazem tužeb pracujících vrstev po vytvoření sociálně spravedlivého československého státu byla generální stávka 14. října 1918, která byla organizována Socialistickou radou a zaměřena proti vývozu potravin z českých zemí do jiných částí monarchie, nařízenému vládou. Na řadě shromáždění byla tehdy vyhlášena svobodná Československá republika. Demonstracím v Praze však zabránilo nasazení vojska.

Od června 1918, kdy francouzská vláda uznala Československou národní radu za představitelku budoucí československé vlády, přinášelo trpělivé diplomatické úsilí této Rady významné úspěchy. Dne 14. října 1918 oznámil Edvard Beneš jako generální

sekretář Československé národní rady spojeneckým vládám její usnesení o vytvoření prozatímní československé vlády ve složení T. G. Masaryk (předseda vlády), E. Beneš a M. R. Štefánik a do konce října byla tato vláda právně uznána spojeneckými vládami Francie, Velké Británie, Itálie a Srbska. Dne 18. října 1918 pak T. G. Masaryk vydal ve Washingtonu Prohlášení nezávislosti československého národa (tzv. Washingtonskou deklaraci; v Paříži ji vedle T. G. Masaryka podepsali i M. R. Štefánik a E. Beneš), které obsahovalo i hlavní zásady, na kterých měla spočívat ústava budoucího československého státu. Československo mělo být demokratickou republikou a národnostním menšinám mělo zaručovat rovnoprávnost s Čechy a Slováky. Prohlášení nezávislosti československého národa bylo vyvrcholením činnosti zahraničního odboje.

Z Washingtonské deklarace se zde uved'eme alespoň následující myšlenky:

„Československý stát bude republikou. Ve stálé snaze po pokroku bude zaručovat úplnou svobodu svědomí, náboženství a vědy, literatury a umění, slovního projevu, tisku a právo shromažďovací i petiční. Církev bude odloučena od státu. Naše demokracie bude spočívat na všeobecném právu hlasovacím; ženy budou politicky, sociálně a kulturně zrovnoprávněny s muži. Práva menšin budou zabezpečena poměrným zastoupením; národní menšiny budou požívat stejných práv. Vláda bude svou formou parlamentární a bude uznávat principy iniciativy a referenda. Stálá armáda bude nahrazena milicí.

Československý stát provede dalekosáhlé sociální a hospodářské reformy; velkostatky budou vykoupeny pro domácí kolonizaci, šlechtické výsady budou zrušeny.

Náš národ převezme svůj podíl z rakousko – uherského předválečného dluhu; - dluhy z této války ponecháváme těm, kdo se v ně uvázali.“¹¹

V situaci blížící se porážky Ústředních mocností ve válce a hrozícího rozpadu rakousko – uherské monarchie pokusil se císař Karel I. monarchii zachránit jejím

---

¹¹ Z Prohlášení nezávislosti československého národa jeho prozatímní vládou. In. KOZÁK, J. B. *T. G. Masaryk a vznik Washingtonské deklarace v říjnu 1918*. Praha: Melantrich, 1968, str. 70

ústavním přebudováním a obnoveným úsilím o uzavření míru. V září 1918 navrhl americkému prezidentovi T. W. Wilsonovi zahájení jednání mezi válčícími státy princípech všeobecného míru, ale tato iniciativa byla americkou stranou odmítnuta. Počátkem října 1918 – po kapitulaci Bulharska – byly i Německo, Rakousko – Uhersko a Turecko nuceny požádat prezidenta T. W. Wilson o zprostředkování příměří a míru, a to podle podmínek, jež on formuloval ve svých projevech.

Císař Karel I. také navrhl nové, spravedlivější státoprávní uspořádání předlitavské části rakousko – uherské monarchie. Dne 16. října 1918 vydal manifest, ve kterém nabídl přetvoření Předlitavska ve federaci autonomních národních států, jež měly být ustaveny podle hranic národnostních, nikoli historických. Území Haliče hodlal císař odstoupit obnovenému státu polskému a oblasti osídlené Italy – s výjimkou Terstu – Itálii.¹² Navrhnout federalizaci uherské části monarchie se pro odpor maďarských vládnoucích elit neodvážil.

Manifest císaře Karla I. byl v podstatě odmítnut jak Národním výborem, tak i českými poslanci říšské rady. Národní výbor své odmítavé stanovisko zdůvodnil tím, že česká otázka nabyla mezinárodního charakteru a že by měla být řešena na budoucí mírové konferenci. Čeští poslanci vídeňského parlamentu pak – podobně jako zástupci Jihoslovanů a Poláků – začali státoprávní požadavky formulovat bez ohledu na Rakousko a habsbursko – lotrinskou dynastii.

Dne 18. října 1918 odpověděl americký prezident T. W. Wilson na rakousko – uherskou žádost o zprostředkování příměří a míru. Ve své odpovědi (koncipované patrně i pod vlivem odbojové aktivity T. G. Masaryka) uvedl, že Spojené státy americké již uznaly Československou národní radu za československou vládu de facto, že císařem Karlem I. nabízená autonomie už nedostačuje jako základ konečného mírového uspořádání a že slovanské národy rakousko – uherské říše mají právo samy rozhodovat

---

¹² GALANDAUER, J. *Karel I. poslední český král*. 2. vyd. Praha: Paseka, 2004. 254 - 255 s. ISBN 80-7185-683-5

o své budoucnosti. Rakousko – uherská vláda by pak měla přímo jednat s Čechy a Jihoslovany.

Ve smyslu Wilsonovy odpovědi a v intencích svého manifestu ze 16. října 1918 císař Karel I. souhlasil s jednáním české politické reprezentace domácí a zahraniční o podmínkách míru a dovolil, aby přední čeští poslanci, vedení dr. Karlem Kramářem, odjeli 24. října 1918 do Ženevy k poradám s dr. Edvardem Benešem, ministrem zahraničních věcí prozatímní československé vlády, o dalším společném postupu. Národní výbor, který odjezd delegace do Švýcarska organizoval, však zřejmě ještě nehodlal vyhlásit samostatný československý stát.

Nový rakousko – uherský ministr zahraničních věcí hrabě Julius (Gyula) Andrassy zaslal 27. října 1918 prezidentu T. W. Wilsonovi nótu, v níž mu oznámil souhlas Rakouska – Uherska s Wilsonovými podmínkami pro jednání o příměří a mír. Nóta Andrassyho, která byla ve Vídni a v Praze zveřejněna následujícího dne, byla posledním pokusem rakousko – uherské vlády o záchranu monarchie, avšak v Praze byla pochopena jako kapitulace Rakouska – Uherska. Pražský lid začal 28. října 1918 spontánně odstraňovat symboly rakousko – uherské státnosti a habsburského panství nad českým národem a došlo k vyhlášení československé samostatnosti. Revolučním vystoupením lidu byl stržen i Národní výbor, v jehož čele stál po dobu nepřítomnosti Karla Kramáře Antonín Švehla, a ujal se jako prozatímní vláda řízení veřejných záležitostí. Národní výbor, vedený poslanci Antonínem Švehlou, dr. Aloisem Rašínem, Jiřím Stříbrným, dr. Františkem Soukupem a později i dr. Vavrem Šrobárem, převzal Obilní ústav a oznámil pražskému místodržitelství, že přebírá do svých rukou moc. Dne 28. října odpoledne pak Národní výbor vyhlásil samostatný československý stát. Rakouské úřady a vojsko se vzdaly vcelku bez odporu a ve dnech 29 – 31. října došlo k podobným pokojným převratům i v dalších městech českých zemí s českým obyvatelstvem.

Radost z vyhlášení československé samostatnosti, která zavládla v českém národě, zaznívá i z přednášky významného českého historika prof. dr. Josefa Pekaře, proslovené v Praze 10. listopadu 1918:

„Až přišel den, který nám řekl: Jste svobodni! Ten den velkého poselství, v němž naše radost snažila se vyvážit najednou staletí ponížení a silou svou měřiti se s bolem celých generací, které marně čekaly jitřenky svobody. Snažila se o to nadarmo, neboť léta uplynou, než budeme moci zvážit a zažít celý dosah dějinného obratu, celou náplň svého štěstí. Neboť nepozdravila nás svoboda tak, jak se podobou její těšili naši otcové a dědové: ne svoboda v Rakousku, ale svoboda od Rakouska, ne svoboda pouze panských tříd, ale svoboda všech! Je třeba mysliti v staletích a pokusit se shromáždit v nitru svém všechnu bolest, všechnu hořkost, všechnu křivdu i všechno násilí, kterou tato země a státní národ její vytrpěly za bezmála čtyři sta let od domu Rakouského, je třeba nakloniti ucho k vítěznému jásotu, jenž zněl kolem nás, kdykoli jsme byli sraženi k zemi a nepřítel těšil se velikosti a nadějím svého triumfu, – abychom dovedli pochopit, dovedli vycítit, co znamená naše svoboda. ›Čeho naši otcové nikdy se nenadáli, co za mládí sotva jako krásný sen tanulo na srdci našem, co před nedávnou ještě chvílí ani za vřelou tužbu vyjevovati jsme si netroufali, to den dnešní oblaženým očím našim staví již co skutek živoucí‹ – ten radostný výkřik Palackého z roku 1848 zní plně a pravdivě teprve dnes. Ti, kteří nás znásilnili nejprve v mravním svědomí našem, ti, kteří nás připravili potom o státní samostatnost, kteří rdousili naše vědomí národní a práva jazyková, ti, kteří nás vehnali do této nemravné války –, ti, abych mluvil se Šafaříkem, ›jenž nad námi posavad železnou ruku drželi, ti jenž stříhali vlnu ovcí našich, jenž tyli tukem kostí našich, ti, pro něž bojovali a krev svou lili bratří naši, synové drahých matek našich‹ - ti smeteni jsou z trůnu, svých, a nebudou již nikdy provozovati moc svou nad námi. Deus afflavit et dissipati sunt.

Cítím velmi živě, že mé slovo daleko nestačí, aby zachytilo všechnu mohutnost těchto dramatických dojmů a chvil, aby změřilo hlubiny a výše naší radosti. Pokusil jsem se naznačiti pouze, co Čech trpěl a cítil v dějinných chvílích evropského zápasu a v den osvobození a co teprv svoboda dovolila nám říci plně a pravdivě, bez vyhýbání a zastírání, jemuž nám bylo dosud sloužiti.

A dnes také můžeme a musíme vzpomenout vděčně těch, kteří před jinými se zasloužili o dnešní štěstí naše, o radostné naděje naše (jichž bohdá budoucnost nezkalí), vzpomenout těch, kteří s láskou a podporou, prací a obětí stali se spolubudovateli naší

samostatnosti. Pokloňme se hluboko před olbřímím úsilím státníků a armád Dohody a presidenta Wilsona, pokloňme se hluboko před mravní silou a hrdinstvím českých legií, vzdejme zvláště vroucí dík neúmorné práci profesora Masaryka a jeho spolupracovníků v naší emigraci, vzpomeňme vděčně vzácných služeb profesora Denise a ostatních o nás zasloužilých učenců a publicistů v zemích spřátelených národů, poděkujme i těm z našich vůdců a spoluobčanů, kteří v žalářích trpěli za nás a jichž jména jsou na rtech všech. Pokloňme se hluboko konečně před památkou desetitisíců a desetitisíců našich nešťastných bratří vojáků, kteří položili své životy v boji, ježž uložil jim osud nejtrpčí, kteří však nepadli nepomstěni.“¹³

V Uhrách, kde maďarská vláda odmítla přijmout federalizační plán císaře Karla I. a chtěla udržet územní integritu této části rakousko – uherské monarchie, se v říjnu 1918 výrazně projevil odštědivé tendence nemaďarských národů a nastal rozpad. Ke vzestupu národního a sociálního hnutí došlo od jara 1918 i na Slovensku a v říjnu tento proces vyvrcholil. Dne 30. října 1918 se slovenská národní reprezentace na svém zasedání v Turčianském sv. Martině dohodla na vytvoření vrcholného politického orgánu – Slovenské národní rady; zároveň byl zvolen její dvacetičlenný výkonný výbor, předsedou se stal Matúš Dula a tajemníkem Karol Anton Medvecký. Slovenská národní rada se pak téhož dne vyslovila pro rozchod Slováků s Uhrami a pro spojení Čechů a Slováků ve společném státě. Deklarace slovenského národa (tzv. Martinská deklarace) přednesená Matúšem Dulou, vyjadřovala právo slovenského národa, který zde byl chápán jako částka „jednotného česko – slovenského národa“, na sebeurčení a nezávislost a na vytvoření společného státu s Čechy. Vyzvání Slovenska ze svazku Uherského království však bylo nesnadnou záležitostí budoucnosti.

V říjnu 1918 dosáhli Češi a Slováci národního osvobození v samostatném státě; pro Slováky tento stát znamenal dokonce záchranu národní existence. Vznik Československa vyplynul z příznivých dějinných okolností (porážka Ústředních

---

¹³ Z přednášky prof. dr. Josefa Pekaře na slavnostním shromáždění České akademie dne 10. listopadu 1918. In: PEKAŘ, J. *Na cestě k samostatnosti*. Vydal a úvod napsal Josef Hanzal. Praha: Panorama, 1993, str. 100 – 101. ISBN 80-7038-073-X

mocností v první světové válce, shoda cílů československého zahraničního odboje se záměry Dohody, odpor domácího obyvatelstva proti válce a rakousko – uherské monarchii). Byla to událost mimořádného, v pravdě kladného historického významu, avšak z hlediska budoucího vývoje ve středoevropském prostoru mělo rozbití Rakouska – Uherska, podunajské velmoci, i své stinné stránky.

7. Proces utváření československého státu

V říjnu a listopadu 1918 se Rakousko – Uhersko rozpadlo. Vznikly tři nástupnické státy: Československo, Rakousko a Maďarsko (v listopadu byla vyhlášena německá Rakouská republika a Maďarská republika) – a zbylá rakousko – uherská území byla připojena k Polsku, Rumunsku, Jugoslávii a Itálii. Císař Karel I. byl nucen uznat nastalé státoprávní změny a vzdal se trůnu.¹⁴ Z mezinárodněprávního hlediska bylo Československo počítáno ke spojeneckým státům Dohody, kdežto Rakousko a Maďarsko ke státům poraženým, s nimiž byly později sjednány na konferenci v Paříži mírové smlouvy.

Po říjnovém převratu probíhalo postupné utváření československého státu. Předně došlo k naprosté shodě v jednáních vedených v Ženevě mezi prozatímní československou vládou v Paříži a zástupci Národního výboru, kteří vyslovili souhlas se všemi rozhodnutími zahraniční vlády a jejími závazky. Zároveň se obě jednající strany dohodly, že československý stát bude mít republikánskou státní formu.

Národní výbor v Praze přijal 13. listopadu 1918 prozatímní ústavu Československé republiky a jeho rozšířením o další členy podle výsledku posledních předválečných voleb, zejména o zástupce Slováků, vzniklo Národní shromáždění, které se ustavilo následujícího dne. Tento revoluční parlament se skládal pouze z Čechů a Slováků, Němci a Maďaři v něm nebyli zastoupeni. Na svém ustavujícím zasedání 14. listopadu 1918 Národní shromáždění prohlásilo – v projevu Karla Kramáře – habsbursko – lotrinskou dynastii za zbavenou všech práv na země Koruny české a vyhlásilo československý stát republikou. Zároveň jednomyslně zvolilo prof. dr. Tomáše Garrigua Masaryka jejím prezidentem a jmenovalo první vládu republiky, jejímž předsedou se stal dr. Karel Kramář a do níž byli přijati také oba členové prozatímní vlády pařížské – dr. Edvard Beneš jako ministr zahraničních věcí a dr. Milan Rastislav Štefánik jako ministr obrany. T. G. Masaryk, E. Beneš

---

¹⁴ GALANDAUER, J. *Karel I. poslední český král*. 2. vyd. Praha: Paseka, 2004. 280 – 281 s. ISBN 80-7185-683-5

a M. R. Štefánik byli v té době ještě v zahraničí; Masaryk se vrátil do vlasti v prosinci 1918, Beneš až po skončení mírových jednání v září 1919 a generál Štefánik tragicky zahynul na Slovensku při havárii letadla, jež pilotoval ze své cesty domů, v květnu 1919.

Československá vláda byla složena ze zástupců všech politických stran (strany německé a maďarské v ní nebyly zastoupeny). Národní shromáždění zastávalo úlohu zákonodárního a ústavodárního orgánu – revolučního parlamentu – do prvních parlamentních voleb v dubnu 1920 a jeho činnost vyvrcholila přijetím definitivní ústavy Československé republiky roku 1920.

Československý stát neměl zpočátku přesně stanovené a mezinárodně uznané hranice. K jejich definování a potvrzení došlo až na pařížské mírové konferenci, která své jednání zahájila v lednu 1919 a vyvrcholila podepsáním mírových smluv 27 dohodových a spojeneckých států (včetně Československa) s Německem, Rakouskem, Maďarskem, Bulharskem a Tureckem. Podle nejvýznamnější mírové smlouvy uzavřené ve Versailles 28. června 1919 s Německem nazývalo se poválečné uspořádání Evropy a světa versailleským systémem; jeho součástí se stal i nově vzniklý československý stát.

V českých zemích vyvstal novému státu největší problém s německým obyvatelstvem, které čítalo více než tři miliony lidí a jež mělo za bývalé monarchie postavení hegemonního, privilegovaného národa a nechtělo se v Československu smířit s pozicí menšinového společenství. Německá politická reprezentace v českých zemích vystoupila s požadavkem, aby na základě práva na sebeurčení byly Němci osídlené kraje připojeny k nově vznikající německé Rakouské republice. Ačkoli samostatnost Československa uznalo dokonce ještě císařské Německo, Němci v českých zemích odmítali své začlenění do nově vzniklého státu a byli v tom podporováni nově ustavenou Rakouskou republikou.

Hned po vyhlášení samostatnosti Československa prohlásili se němečtí poslanci z českých zemí ve Vídni za prozatímní německý sněm (ten později přesídlil do Liberce, kde vznikla i německo – česká vláda v čele s dr. Rudolfem Lodgmanem von Auen, jež

se nakonec uchýlila do Vídně) a německou část českých zemí vyhlásili za součást Rakouska. V pohraničních oblastech Čech, Moravy a Slezska vytvořili Němci čtyři malé kraje (Deutschböhmen, Sudetenland, Deutschsüdmähren, Böhmerwaldgau), která se prohlásily za autonomní součást Rakouské republiky¹⁵. Tyto čtyři německé provincie zahrnovaly zhruba třetinou území českých zemí, a i když se nové Rakousko k nim hlásilo jako k části svého teritoria, byl to útvar geograficky a ekonomicky těžko schopný života. S odtržením německých krajů českých zemí však zásadně nesouhlasila československá vláda a do konce roku 1918 je nechala obsadit svými brannými silami. Československé vojsko se přitom nesetkalo s vážnějším odporem německého obyvatelstva. Právo Němců v českých zemích na sebeurčení (tohoto práva se jejich političtí představitelé dovolávali i u amerického prezidenta T. W. Wilsona) česká politická reprezentace naprosto odmítala a nechtěla uznat ani jejich nárok na autonomii.

V únoru 1919 se chtěli Němci v českých zemích zúčastnit voleb do rakouského parlamentu, ale československá vláda jim účast v nich zakázala. V německých krajích potom došlo v březnu ke generální stávce a demonstracím, které pak byly potlačeny československým vojskem. Zásah se neobešel beze ztrát na lidských životech: bylo zabito 54 Němců (z toho nejvíce v Kadani v Čechách a ve Šternberku na Moravě) a dva českoslovenští vojáci.

Němci byli začleněni do Československé republiky proti své vůli a nikdy se s ní plně nesžili. Československé, resp. české politice se také nikdy nepodařilo otázku jejich postavení ve státě uspokojivě vyřešit. Od druhé poloviny dvacátých let do druhé poloviny let třicátých se na činnosti československých vlád podílelo pouze tzv. aktivistické křídlo německé politické reprezentace. Druhá část německé politické reprezentace zůstávala v opozici k Československu a jeho vládám a ve třicátých letech – tentokrát již na bázi henleinismu a nacismu – zaujala k Československu postoj

---

¹⁵ ČADA, V. 28. říjen 1918. *Skutečnost, sny a iluze*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta: Naše vojsko, 1988. s. 138 – 142

vysloveně nepřátelský. Další vývoj česko – německých vztahů pak dospěl k tragédiím Mnichova, nacistické okupace a poválečného odsunu Němců z Československa.

Pařížská mírová konference uznala versailleskou mírovou smlouvou s Německem a saintgermainskou mírovou smlouvou s Rakouskem platnost historických hranic českých zemí, navíc byla podle jejího rozhodnutí k Československu připojena tři drobná území, většinou obývaná Čechy: ve Slezsku od Německa Hlučínsko a od Rakouska v jižních Čechách část Vitorazska u Gmündu a na jižní Moravě Valticko.

Velký spor však vznikl mezi Československem a Polskem ve Slezsku o Těšínsko, na které si vzhledem k jeho převážně polskému osídlení činilo nárok Polsko. Poláci začátkem listopadu 1918 téměř celé Těšínsko vojensky obsadili, avšak v lednu 1919 proti nim vytáhlo československé vojsko, jež zabralo západní část Těšínska s uhelnou pánví a železnicí z Moravy na Slovensko. Spor o Těšínsko byl pak řešen na pařížské mírové konferenci a definitivního uspořádání bylo dosaženo až arbitráží v červenci 1920, kdy Československu byla přiřčena západní část Těšínska a Polsku jeho část východní. Spolu s rozdělením tohoto bývalého knížectví muselo Československo Polsku odstoupit ještě dvě malá slovenská území - Na Oravě a ve Spiši.

Velmi obtížné bylo i začlenění Slovenska do nového státu. Slovensko totiž zůstávalo i po rozpadu Rakouska–Uherska v rukou uherské státní správy, vedené Maďary a nepřátelské Československu, a muselo být obsazeno vojenskými, legionářskými a sokolskými jednotkami. Kromě toho i národní vědomí většiny Slováků bylo po desetiletích maďarizačního útlaku na nízké úrovni, a tak ustavení československého státu a státní správy zde bylo složitým a obtížným procesem a pařížská vláda musela bojovat s maďarskými vládnoucími elitami – jak buržoazními, tak komunistickými – o skutečnou moc nad Slovenskem.

Velmi těžké bylo stanovení hranice mezi Slovenskem a Maďarskem, protože zde v minulosti neexistovala ani historická ani správní hranice a při promíšenosti obyvatelstva nebylo všude zřetelné ani etnické rozhraní mezi Slováky a Maďary. V prosinci 1918 vítězné dohodové mocnosti stanovily demarkační linii mezi Československem a Maďarskem a nařídily Maďarům Slovensko vyklidit. V lednu 1919

bylo již Slovensko obsazeno československým vojskem. Dříve než pařížská mírová konference určila konečné hranice Slovenska, vpadla však v květnu 1919 na Slovensko maďarská revoluční armáda, podléhající komunistické vládě Bély Kuna. Maďaři se zmocnili značné části slovenského území a pod jejich vlivem vznikla 16. června 1919 v Prešově tzv. Slovenská republika rad. Na rozkaz dohodových velmocí však Maďaři museli brzy zastavit útok a ustoupit ze Slovenska. S jejich odchodem zanikla i Slovenská republika rad. Pařížská mírová konference pak trianonskou mírovou smlouvou s Maďarskem stanovila definitivní hranice Slovenska, které v podstatě odpovídaly československo – maďarské demarkační linii z prosince 1918.

Při veškerém respektu k obtížnosti slovensko – maďarské delimitace je nutno popravdě konstatovat, že prospívala především zájmům Československa a že do Československé republiky bylo začleněno více než 700 000 Maďarů. Vztahy Československa s Maďarskem byly nadále napjaté.

Od bývalých Uher bylo k Československu připojeno také rusínské území východně od Slovenska – Uherská Rus, které se pak nazývalo Podkarpatská Rus. Podnět k tomu vzešel od uherských Rusínů usazených ve Spojených státech amerických, kteří pro tento plán získali prezidenta T. W. Wilson a T. G. Masaryka, a s připojením své země k Československu souhlasila i většina domácího rusínského obyvatelstva. V únoru 1919 byla Podkarpatská Rus začleněna do Československa a jeho vojsko na jaře 1919 tuto zemi obsadilo (předtím byla obsazena vojskem rumunským). Ústřední národní rada v Užhorodě schválila připojení Podkarpatské Rusi k Československé republice 8. května 1919, a to s podmínkou, že této zemi bude přiznána autonomie. Nejvyšším představitelem Podkarpatské Rusi byl od roku 1920 do listopadu 1938 guvernér, jmenovaný prezidentem republiky. Příslušnost Podkarpatské Rusi k Československu byla rovněž schválena pařížskou mírovou konferencí, ale dohodou ze září 1919 jí měla být poskytnuta nejširší autonomie. Pro tamější mimořádnou složitost národnostních, jazykových a náboženských poměrů a velkou hospodářskou a kulturní zaostalost se autonomie Podkarpatské Rusi uskutečňovala postupně a neúplně.

Československo vzniklo jako stát se složitou národnostní skladbou, který v etnickém smyslu představoval jakousi zmenšenou imitaci Rakouska – Uherska. Češi tvořili 51% jeho obyvatel, Slováci 16%, Němci 23%, Maďaři 5%, Rusíni 3% a Poláci necelé 1%; dále zde byla menšina židovská, která vystupovala především jako náboženské společenství (část Židů se však hlásila k židovské národnosti), a cikánská (romská)¹⁶. Menšinová práva byla v Československu respektována, k jejich porušování nedocházelo a neexistoval zde ani národnostní (ani náboženský) útisk, avšak národnostní otázku se při etnické pestrosti obyvatelstva nepodařilo dokonale vyřešit, především pak poměr česko – německý a česko – slovenský.

Němci vzhledem ke své početnosti odmítali zařazení mezi národnostní menšiny a požadovali rozšíření svých práv – až po autonomii. Iredentistickým tendencím mezi Němci a Maďary vláda republiky čelila oficiální teorií „československého národa“ (a „československého jazyka“) jakožto nejpočetnějšího společenství ve státě. Teorii „československého národa“ sice vymysleli někteří slovenští představitelé, ale nebyla obecně přijata ani v českých zemích ani na Slovensku, kde se proti ní brzy formovala opozice, která zdůrazňovala svébytnost slovenského národa a požadovala pro Slovensko autonomii.

---

¹⁶ Českoslovenští Židé byli z převážné části vyvražděni za druhé světové války německými nacisty (v českých zemích) a slovenskými a maďarskými fašisty za pomoci nacistů (na Slovensku a Podkarpatské Rusi). Němečtí okupanti vyvraždili také naprostou většinu českých Cikánů (Romů).

8. Závěr

Vznik Československé republiky byl velice významnou událostí v dějinách českého a slovenského národa. Pro Čechy znamenal vymanění se z nerovnoprávného postavení v Rakousku a pro Slováky záchranu národní existence před násilnou maďarizací. Oba národy však byly na rozdílném stupni vývoje (vyspělý národ český a méně vyspělý slovenský) a v obou částech státu, tj. v zemích českých a v zemích karpatských, existoval původně rozdílný právní systém (předlitavský a uherský).

Vznik Československa představoval záchranu národní existence i pro podkarpatoruské Rusíny, jejichž dějiny však po zničení československé samostatnosti v letech 1938 – 1939 tragicky vyústily nejprve v maďarskou okupaci jejich vlasti a v roce 1945 v anexi Podkarpatské Rusi Sovětským svazem.

Vybudování školství a veřejné správy na Slovensku a Podkarpatské Rusi po roce 1918 nebylo možné bez pomoci českých učitelů, četníků a úředníků, avšak na Slovensku později služba českých učitelů, četníků a úředníků vyvolávala nesouhlas, ba odpor. Češi byli na Slovensku vnímáni jako konkurenti slovenských kandidátů na veřejné funkce a tato situace zhoršovala česko – slovenský vztah.

K přednostem Československé republiky patřil demokratický politický systém, který umožňoval nejen svobodný politický život, ale i dynamický rozvoj hospodářství a skvělý rozvoj kultury.

K nedostatkům Československa patřilo nevyřešení sociální otázky, chudoba pracujících vrstev (zvláště za doby světové hospodářské krize), což oslabovalo stát zevnitř a nahrávalo fašistické a komunistické demagogii.

Nevýhodou Československa – kromě složité národnostní struktury – bylo postavení malého státu, který opíral svou existenci o versailleský systém a o zahraniční spojení a jenž měl bohužel napjaté vztahy s většinou svých sousedů (potenciální nebezpečí bylo spatřováno v Německu, Maďarsku a Polsku). Zahraniční politika, jejímž hlavním tvůrcem byl Edvard Beneš, se orientovala na mocnosti Dohody, zejména

na Francii, která byla nejvýznamnějším spojencem Československa (spolupráce s ní trvala od vzniku státu, i když spojenecká smlouva byla uzavřena až v lednu 1924). Z československé iniciativy vznikla v letech 1920 – 1921 aliance Československa, Jugoslávie a Rumunska zvaná Malá dohoda, která byla namířena proti restauračním pokusům Habsburků (v Maďarsku) a proti revizionistickým snahám Maďarska. Se Sovětským svazem, který se stal v roce 1935 také spojencem Československa, nemělo toto až do roku 1934 diplomatické styky. Zahraniční spojení Československé republiky, nejen Malá dohoda, ale i aliance s Francií a se SSSR, ukázala se v budoucnu jako nespolehlivá neúčinná. Z tohoto hlediska se také jeví rozbití Rakouska – Uherska jakožto středoevropské velmoci a přirozené ochrany zdejších malých národů před německým a ruským expanzionismem jako problematické, ne – li škodlivé. Nelze nezpomenout, že následník trůnu František Ferdinand d'Este, tak i císař Karel I. se vážně zabývali otázkami federalizace monarchie.

9. Literatura a vydané prameny

ČADA, V. 28. říjen 1918. *Skutečnost, sny a iluze*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta: Naše vojsko, 1988. 301 s.

ČORNEJ, P. et al. *Dějiny zemí Koruny české II*. 1. vyd. Praha: Paseka, 1992. 308 s. ISBN 80-85192-30-6

FEJTÖ, F. *Rekviem za mrtvou říší. O zkáze Rakouska – Uherska*. 1. vyd. Praha: Academia, 1998. 298 s. ISBN 80-200-0669-9

GALANDAUER, J. *Karel I. poslední český král*. 2. vyd. Praha: Paseka, 2004. 352 s. ISBN 80-7185-683-5

GALANDAUER, J. *Vznik Československé republiky 1918. Prameny, projekty a perspektivy*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1988. 344 s.

HÁJEK, M., RYŠÁNKOVÁ, J. et al. *Svět a Československo ve 20. století*. Praha: Horizont, 1990. s. 17 – 20, 46 – 47 ISBN 80-7012-040-1

KALVODA, J. *Genese Československa*. Přel. A. Valenta. Praha: Panevropa, 1998. 607 s. ISBN 80-85846-09-8

KOZÁK, J. B. T. G. *Masaryk a vznik Washingtonské deklarace v říjnu 1918*. Praha: Melantrich, 1968. 120 s.

KVAČEK, R. et al. *Dějiny Československa II. 1648 – 1918*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990. VIII. kapitola České země a Slovensko za první světové války (1914 – 1918). Vznik Československa, s. 495 – 536 ISBN 80-04-21070-8

OLIVOVÁ, V. *Československo v rozrušené Evropě*. 1. vyd. Praha: Melantrich, 1968. 260 s.

PEKAŘ, J. *Dějiny československé pro nejvyšší třídy škol středních*. 1. vyd. Praha: Historický klub, 1921. VIII. kapitola Vznik československého státu, s. 166 – 198

PEKAŘ, J. *Na cestě k samostatnosti*. Vydal a úvod napsal J. Hanzal. 1. vyd. Praha: Panorama, 1993. 152 s. ISBN 80-7038-073-X

PICHLÍK, K. *Zahraniční odboj 1914 – 1918 bez legend*. 2. vyd. Praha: Panorama, 1991. 419 s. ISBN 80-7038-217-1

10. Abstrakt

MIKEŠOVÁ, V. *Vznik Československa : bakalářská práce*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2008. 40 s. Vedoucí bakalářské práce doc. PhDr. Rudolf Kučera, CSc.

Klíčové pojmy: Habsburkové, první světová válka, protihabsburský domácí a zahraniční odboj, vznik Československa

Práce obsahuje výklad o příčinách vzniku československého státu v roce 1918 a o procesu konstituování tohoto státu. Hodnotí také význam vytvoření Československé republiky, které bylo důsledkem protihabsburského odboje Čechů a Slováků, tak i rozhodnutí dohodových velmocí, vítězů první světové války.

11. Abstract

MIKEŠOVÁ, V. *Genesis of Czechoslovakia : A Thesis*. České Budějovice : College of European and Regional Studies, o. p. s., 2008. 40 p. Supervisor: doc. PhDr. Rudolf Kučera, CSc.

Key words: House of Habsburg, First World War, contrahabsburg revolt, genesis of Czechoslovakia.

The thesis contents an interpretation of reasons of genesis of Czechoslovakia in year 1918 and of the cause of constituting this country. It values also a meaning of creation of Czechoslovakia which resulted from contrahabsburg revolt of Czech and Slovak people and resulted from the Triple Entente, winners of the First World War.